אור המאיר — מסעי

אלה מסעי בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים ויכתוב משה את מוצאיהם למסעיהם על פי ה' ואלה מסעיהם למוצאיהם. והקשה בספר אור החיים רז"ל אמרו כ"מ שנאמר אלה פסל הקודמים ובמה שלפנינו לא ראינו שקדמו מסעות זולתם לומר שנתכוין הכתוב לפוסלם וביאר שבא הכתוב לפסול כל מסעות זולתם שישנם בעולם הגם שלא הוזכרו אלא שרואני שלא היו המסעות לשבח ולואי שלא היו בעולם ע"ש לענייננו. והנראה לפי הכלל המונח בידינו שכללות התורה ישנה בכל אדם ובכל זמן ובודאי ענין המסעות עדיין לא נפסקו כש"נ בדרשות חז"ל ולפי ענינינו כבר זכרנו למעלה פ"ה ויסעו מהר ההר דרך ים סוף לסבב את ארץ אדום ע"ש ותוכן הדברים מוסב על בחי' האותיות שקבע הקב"ה בפה האדם בה' מוצאות כמו דאיתא בס"י קבען בפה בה' מקומות אותיות אחה"ע בגרון גיכ"ק בחיך וגו' ותחלתם מקור ושורש טרם בואם לבחי' ה' מוצאות הוא בחכמה עליונה כד"א שיש אותיות א"ב בחכמה וא"ב בבינה ומתחלת החכמה עד בחי' צאת הדיבור יש י' מדריגות והחיוב מוטל על כל א' מישראל הרוצה לגשת אל התורה ותפלה שיסע וימשך אלו האותיות מקדימת המחשבה עד מדריגת הדיבור במחשבה קדושה וטהורה בלי תערובות רע רק בהתקשרות ודביקות הבורא ב"ה ומודיע הכ' מעלות עם קדוש ישראל ויסעו מהר ההר ופירש"י כתפוח קטן ע"ג תפוח גדול והכוונה לרמוז על בחי' החכמה ולרוב אפיסת השגה קורא הר ההר כתפוח קטן ויסעו משם את האותיות מתורה ותפלה באמצעות י' מסעות אשר ישנה מחכמה עד בחי' הדיבור ויסעו אותן המסעות הכל במחשבה קדושה וטהורה דרך ים סוף מורה בחי' הדבור מדות המל' הכינוי בשם ים סוף להיותה סופה דכל דרגין לסבב את ארץ אדום לסבו' עם מחשבתם א"ת מורה כללות הא"ב המלובש בארץ בחי' ארציות להעלותם ולהגביהם למרום שבתם לחכמה עלאה ע"ש וכלל הדברים זהו עיקר עבודת אדם לנהוג נסיעות כאלה ממחשבה עד בחי' הדיבור הכל במחשבה טהורה ואם לאו אין אומר ואין דברים בלי נשמע קולם למעלה כי האותיות היוצאים מפיו המה יבשות מלחלוחית טוב ואינם פורחים לעילא וכ"ז גורם להם להיותם במיצר ים החכמה ואין להם התפשטות לעשות פרטי מעשיהם הכל בחכמה להכניס הדעת אל פרטי מעלליו ואפשר לרמז אלה מסעי בנ"י אלה הם עיקר מסעות המוטל על עם בנ"י לנסוע אותיותיהם באופן הנזכר מחכמה עד בחי' הדיבור רק בקדושה וטהרה והן המה אשר יצאו מארץ מצרים כלומר שזיככו עצמותם לצאת ממיצר ים החכמה לעשות מעשיהם בחכמה ודעת לשלול זולתם שעדיין משוקעים עם ראשם ורובם בארציות אין כחם יפה לנסוע אלו המסעות כי תורתם וגם תפילתם תועבה בתערובות מחשבות חוץ. ומעתה יתפרש ג"כ הקושיא שהקשה באור החיים כל מקום שנאמר אלה פוסל את הראשונים ובמה שלפנינו לא ראינו שקדמו מסעות זולתם לומר שנתכוין הכ' לפוסלם וע"פ דרכינו בא הכ' לפסול מסעות זולתם שישנם בעולם שמוציאים אותיות מפיהם ולא מפיהם המה חיים כי לא נסעו אותם מקדימת המחשבה באמצעות י' מסעות שישנם עד בחי' הדיבור במחשבה טהורה ואין ממש בדבריהם כי המסעות לא לשבח רק מחשבות זרות מתערובות חוץ. ומעתה תשכיל לדעת בטוב טעם:

ויכתוב משה את מוצאיהם למסעיהם וגו' ולכאורה לאיזה כוונה פרט הכתוב ויכתוב משה את מוצאיהם וכי מה בא למעט הלא כל התורה כולה כתב משה וגם שינה בלשונו תחלה כתיב אלה מסעי ומלת אלה מגיד מסעות המובחרים ופסל מסעות הגרועים ועתה אומר ואלה מסעיהם ו' מוסיף על ענין ראשון מסעות הקודמים וכבר פסל אותם כמדובר וגם שינה הלשון בתחלה הקדים לומר למוצאיהם ואח"כ אמר למסעיהם ותוך כדי דיבור חזר הכתוב מדיבורו הראשון והקדים תיבת מסעיהם למוצאיהם אמנם לפי דרכינו יתפרש הענין כי מי שיש בו מדעת קונו נקרא משה והתפשטותא דמשה בכל דרא ודרא מול זה בא הרמז בתורה בחינת משה ככחו אז כחו עתה עד סוף כל הדורות מלמד לאדם אופני מוצאות ומסעות של בחינת הדיבור כשבא להוציא לפני ה' בתורה ותפלה שמוציא אותיות מכח לפועל יערוך מחשבות שיהא כל אלו האותיות עם בחינת ה' מוצאיהם המוזכר בס"י להוציאם בהתקשרות ובהתלהבות הבורא מקדימת המחשבה עד בחינת דיבור ואז תועלתו נשגבה לעשות צירוף שם הוי"ה כי תחלת התעוררת עביד תנועה ונעשה נקודה אות י' משם ואחר כך באה הבינה וממשיך המשכות מן החכמה והוא בחינת ה' מוצאות הבינה ה' ראשונה וה' מוצאות אלו המה בחי' פרט לערך הקול שהוא כלל נגדם וה' מוצאות אלו מתלבשים בהקול וזהו פרט הצריך לכלל ובהתלבשם בו נעשים גם כן בחינת כלל וזהו וחזר וכלל והקול הנשמע אות ו' ואחר כך באים ה' מוצאות הפה ומחתכים את הקול ונשמע הדיבור ואלו ה' מוצאות המה בחינת פרט נגד בחינת הקול וזהו כלל הצריך לפרט ונמצא איש הירא ושלם במדותיו וזך ברעיוניו בלי מחשבות תערובות פגול מחצונים אזי תבנה ותכונן צירוף הוי"ה בשלימות ובתנאי שיסע וימשוך את האותיות כן מראשית המחשבה עד סוף הדיבור ורומז הכתוב ויכתוב משה את מוצאיהם ירצה להורות מי הגורם ככה זהו האיש משה בחינת הדעת של כל אדם מישראל הוא הכותב א"ב מורה כלליות הא"ב מוצאיהם מורה הא"ב שבסוד המחשבה ה' מוצאות הבינה אשר שם התחלת מסעיהם ורומז מוצאיהם למסעיהם להורות בא מתחלת מוצאיהם עד סוף מסעיהם היינו מדת המלכות עולם הדיבור סופה דכל דרגין ישוה ויכוון ה' מוצאות הבינה לפרטי המסעות הכל במחשבה טהורה מקדימת המחשבה לה' מוצאות הבינה ואחר כך ינסוע עם זאת המחשבה אל בחינת הקול ואחר כך ינסוע לבחינת הדיבור ובאמצעות מדריגות המבואר טרם נשמע הדיבור בשלימות ישנם עשרה מדריגות כנודע בכולם יכוון את פנימיות מחשבתו בלתי לה' לבדו ואין לזרים חלק עמו ממחשבות חוץ ורומז הכתוב בעשות כן תועלתו גדולה ומובחרת על פי הוי"ה ירצה הפעולה גדולה שנעשה על ידו כשבאו ונסעו האותיות מקדימת מחשבה עד פה נבנה ונצטרף שם הוי"ה ברוך הוא כמבואר ובא הכתוב לכפול באחרונה וידוע תדע שלא יתכן לגרום ככה כ"א

ואלה מסעיהם למוצאיהם ו' מוסב על ענין ראשון להפליג שבח מסעות האמורים שהן המה מסעות המובחרים למוצאיהם בהיותם נעוץ בראשן בה'. מוצאות הבינה ולכן כתיב מסעיהם קודם למוצאיהם בשינוי מפתיחת הכתוב להורות בחינת אחדות הדיבור להיות נעוץ סופו בראשו וראשו בסופו אזי נשמע שלימות הדיבור לפני אלהים ולכן הפך בסוף המקרא מסע תחלה למוצא להורות סוד הכתוב בחכמה יבנה בית המבואר לנו כמה פעמים עודו בסוד החכמה בחינת המחשבה טרם מסעות האותיות גם שם יבנה הבונה את הבית כנוי לתיבה ואחר כך נאות לו להוציא דיבור לפני אלהים

בתורה ותפלה בשלימות אותיות מילויה הארה עליונה ופורחים לעילא וזהו ואלה מסעיהם של האותיות מהמחשבה הקדומה תהיה ממש שוה למוצאיהם מוסב לשתי בחינות מוצאות הבינה ומוצאות הפה בחינת מלכות לקשרם באחדות גמור ודוק ותבין:

ומצרים מקברים את אשר הכה ה' בהם כאן בא הכתוב להפליג מעלות אישים המשכילים אשר לבם בטח באלהים והאמונה תקוע בקרב לבם אשר כל הקורה להם מטוב עד רע הכל בהשגחה פרטיות מאתו יתברך כי נפשם יודעת מאוד היות הוא יתברך הבורא ומנהיג ומשגיח בפרטי פרטיות ואם מטיב להם כל מיני מטיב אזי מחזירין שבח והודאה על חסדיו העודפים ובהיפך בהרע להם ח"ו יודעים נאמנה שגם זאת מאת ה' כאשר גזרה חכמתו יתב' לתקן עניינם לאחת מהסבות הידועים אליו יתב' ואזי החכם אשר עיניו בראשו מתבונן במעוז שכלו הלא מדרכו הטוב להטיב לנבראיו ויותר ממה שהעגל רוצה לינק הפרה רוצה להניק ואם כן למה הרע לי מסתמא יש ג"כ איזה בחינת הטבה וכמו שכתב עת צרה היא ליעקב וממנה יושע והכוונה על דרך שבארנו למעלה שאמר דוד המלך עליו השלום כי גבר עלינו חסדו הכוונה אפילו בהראות לפעמים בחינת גבורה עם ישראל עמו ידעתי נאמנה שגם כאן במדות הגבורה צפונה וגנוזה חסדיו יתברך כי בודאי מדרכו להטיב ולא להרע ח"ו וזהו כי גבר כלומר אפילו בא להראות בחינת הגבורה על כל זה עלינו בני ישראל חסדו בזו הגבורה צפונה חסדיו כי כבר זכרנו מה שכתב וילכו שניהם יחדיו הנאמר באברהם ויצחק הכוונה מאז העקדה עד סוף כל הדורות אינם מתפרשים מדות החסד ממדת הדין והולכים שניהם יחדיו להמתיק הדין מעם קרובו ישראל וזהו עת צרה הוא ליעקב אפילו כשבא לפעמים עת צרה ליעקב ממנה גופא יושע כי גם כאן גנוז מדות טובו יתברך וכן דרכי הצדיקים אמיתים הנאמנה את אל רוחם כל מה שקורה להם מטוב עד רע אינם תולים בחכמתם העמדה להם או על העדר החכמה לכן קרה להם מקרה לא טובה כי אם הכל מאת ה' היתה זאת כי נפשם קשורה עם רמ"ח איבריהם ושס"ה גידיהם להליכות הגוזר לא כן אישים פועלי און שאין להם התפשטות השכל תולים פרטי הצלחתם ומאורעותם הכל בחכמתם העמדה להם לעשות חיל עליהם הגלגל במעיק ומיצר להם חס ושלום נשכח מלוח לבם שמאת ה' היתה זאת כי אם על העדר. שמירתם ועשיות סיבתם לכן קרה להם מקרה רעה ולהיותם במיצר ים החכמה נשארים תמיד עם ראשם ורובם בגשמיותם וגנות מדותם ואינם יכולין ליתן עצות לנפשם לתקן במקום עליון אשר עיותו ולכן משלם להם הקדוש ברוך הוא מדה כנגד מדה בכדי שהחי יתן אל לבו מאמצעות מיצר ומעיק הקורה להם מסתמא פגמו במדה כזה ועתה מראה להם הקדוש ברוך הוא באמצעות מעיק ומיצר שיתנו עצות לנפשם לתקן דוגמתה במדות עליונים אמנם מיצר חכמתם וחסרון תבונתם מסמא עיניהם לתלות הכל ברוב חכמתם ואפילו בהכות הכסיל מאה נשכח מלוח לבו שהבורא עשה כן בכוונה רק מקבר המכות ותולה בהעדר השמירה וכדומה ממאורעותיו מקבר' ונשכחים מלוח לבו ליתן דעתו לזה לאיזה כיוון קרה לו ככה מול זה בא הרמז בתורה וחצרים מורה אנשים פחותי הערך שאין דעתם רחבה עליהם ועדיין עומדים עם ראשם ורובם במיצר ים החכמה ואת הגורמת מקברים את אשר הכה ה' בהם כלומר אינם נותנים לב להתבונן את אשר הכה ה' בהם מסתמא בחכמה ובכוונה עשה הבורא ברוך הוא כנזכר בכדי להטיבם באחריתם שיתנו עצות לנפשם לדעת איך לתקן מדה כנגד מדה מקברים כל זאת ותולים בדבר אחר כמו שאמר שלמה בחכמתו תחת גערה במבין מהכות כסיל מאה ופירש רש"י הכנעת גערה ניכרין במבין יותר ממאה מכות שמכין את הכסיל והוא הדבר אשר דברתי המבין בפעולת ה' אפילו מגערה בעלמא נעשה נכנע לפניו יתברך ובאמצעות הגערה יודע איך לתקן פרטי מעשיו ולקשוט מדותיו ולהיפך החלש ברעיוניו ואין לו התפשטות השכל לא ידע ולא יבין אל פעולות ה' אפילו בהכות וזהו ומצרים מקברים את אשר הכה ה' בהם ולזה העמיק רש"י טרודים באבלם להורות האמור שאינם מטרידים פנימיות מחשבתם לתלות הכל מאת ה' היתה זאת לשלם מדה כנגד מדה וכיון שכן מהראוי שלא יחושו מצער עצמם כי אם צער המגיע למעלה מחמת רוע מדותם וככה פגמו בעולמות עליונים כל זאת נשכח מלבם וטרודים רק באבלם לצער צרות עצמם ממעיק המגיע עליהם ובאמת בכל צרתם לו צר וזהו שהעמיק טרודים באבלא דייקא לא כן דרכי הצדיקים אינם חשים מצרות עצמם כלום רק מה שמגיע למעלה אז טוב להם בזה ובבא:

מהר ההר תתאו לבוא חמת הפסוק מתמה על עם קדוש ישראל היותם מובחר. הבריאה מוחא דאגוזא עיקר הבריאה אשר בשבילם נבראו כללות העולמות מראש עד סוף והן המה עמוסים מני בטן המלאה אחיזת נשמתם בשורש עליון בגבהי מרומים בקומת השכינה והיינו בהבאת צואריהם בעבודת אדוניהם לבנות קומת השכינה עם פרטי עובדותיהם אזי נעשה השכינה יפת תואר ויפה מראה להרים ראש להתפאר במעשה הצדיקים ואמר חזי במה ברא אתינא לקמך וכדאיתא בזוהר הקדוש ולכן נקרא השכינה כנסת ישראל על שם שכללות נשמות ישראל מכונסים בתוכה כפי אחוזתם בשורשם ועם כל פרטי האבר שאיש הישראלי מתקן ועושה מעשה המצות דוגמתה בקומתה עין תחת עין ויד תחת יד ורגל תחת רגל וכמו דאיתא כל זה בתיקונים באריכות וכבר הארכנו מזה בכמה מקומות להמשכיל לדרוש איזה מקומם ימצא טוב טעם ודעת איך שתקון קומתה כביכול תולה בכשרון פעולתם של התחתונים ובהיפך בהעדר המשכילים וצדיקים לעסוק בבניינה אזי יהרסם ולא יבנם וכל פרטי מעשיהם נעשה כביכול הריסה בקומתה ואזי חשך משחור תארה כי אם בסוד נקודה שחורה בלי חוורא כמו שביארנו בדרוש שיר השירים פירוש הפסוק שחורה אני ונאוה עיין שם עומק הענין ולזה מתמיה הכתוב היתכן מהר ההר מורה מעלתם המובחרת והרמה וכאשר פירש רש"י על תיבת הר ההר כתפוח קטן על גבי תפוח גדול רומז לעולם עליון ולרוב אפיסת ההשגה נקרא קטן להיות שאינו מושג מעומק המושג וקוצר המשיג ועל דרך שרשום בכוונת יוצר אור ובורא חושך מכנה לעולם היצירה את האור ולעולם הבריאה מכנה החושך והכל לאפיסת ההשגה במקום הגובה אומר ובורא חושך ואתם בני ישראל אשר אחוזת נשמתכם הוא בגבהי מרומים בהר ההר שאו עיניכם וראו מה החטא גורם בהתרפם מתורה ועבודה לעסוק בבנין קומת השכינה תאבדו מעלתכם המופלאה ותתאו לבוא חמ"ת נוטריקו"ן 'חשך 'משחור 'תארם ירצה להורות על השכינה המעותדת ונעדרת מתוארה ובנין קומתה עד שיבנה הבונה הן המה תלמידי חכמים הנקראים בנאים העוסקים בבנין העולם מוסב הדיבור לשכינה הנקרא עולם מלישנא דעלימא ונמצא מראשית הבריאה עד סוף כל הדורות מעותדת להבנאים ובאין צדיק בארץ נעשה בסוד נקודה וחשך משחור תארה על כן יאחז צדיק דרכו עודו בעולם הזה אל יחוש מצורך עצמו כלום כי אם עיניו ולבו שם כל הימים להכינה ולסעדה בקומה בנויה ומתוקנת וזאת תורת האדם א"ס: